

DLA doktori tézis értekezései

Pálfi Csaba

A halál és a gyász
Szöllősy András műveiben

Témavezető: Kárpáti János

Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem

28. számú művészet- és művelődés-
történeti tudományok besorolású doktori iskola

Budapest

2017

I. A kutatás előzményei

Előadóművészi pályám során mindig igyekeztem bővíteni hangszerem repertoárját kortárs kompozíciók, illetve korábbi zenetörténeti korok kevésbé ismert alkotásainak bemutatásával. A „harmadik mester” kifejezést egyetemi tanulmányaim során hallottam először Szöllösy András nevével kapcsolatban és azonnal felkeltette érdeklődésemet ez a jelzős szerkezet, mivel a további „két mester” – Kurtág György és Ligeti György – kompozícióitól eltérően Szöllösy műveit sajnos a hazai koncertéletben ritkán tűzik műsorra. *III. concertójával* doktori tanulmányaim során volt szerencsém megismerkedni, a darab elemzésének részét képező forráskutatás során egy univerzális alkotó portréja rajzolódott ki előttem, aki mind zenetörténeti, mind zeneszerzői munkásságával egy következetesen felépített, sokoldalú életművet hozott létre. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy kompozícióinak egyik központi eleme az életből való eltávozás, valamint a gyász gondolata.

Értekezésemben arra keresem a választ, hogy a halál és a gyász témája milyen módon manifesztálódik Szöllősy darabjaiban, illetve ehhez a témakörhöz milyen zeneszerzői elemeket társít.

II. Források

Disszertációm megírásakor elsődleges forrásként Kárpáti János 2005-ben megjelent interjúkötetére támaszkodtam, mely ez idáig az egyik legteljesebb kiadvány Szöllősy András életéről, munkásságáról

Fontosnak tartottam, hogy a fent említett kötetben Kárpáti és Szöllősy személyes hangvételű beszélgetéseiből megismerhessem a szerző gondolkodásmódját és habitusát, valamint véleményét a halál és a gyász témájával kapcsolatban.

Értekezésem másik kiemelt kiindulópontja Farkas Zoltán „Korálok és harangok Szöllősy András műveiben” című átfogó tanulmánya volt, mely első sorban a halállal kapcsolatos zeneszerzői eszközök részletezésekor volt segítségemre.

A fentiekben részletezett forrásokon kívül, a disszertációmban felhasznált irodalom jelentős hányadát a Szöllősy műveivel kapcsolatos elemzések, koncertbeszámolók, lemezrecenziók, illetve a kompozíciókat bemutató előadóművészek visszaemlékezései teszik ki.

A felsorolt elsődleges források pontos megjelölése:

Kárpáti János: *Szöllősy András*. Várbíró Judit (szerk.): A magyar zeneszerzés mesterei. Budapest: Holnap Kiadó, 2005.

Farkas Zoltán: „Korálok és harangok Szöllősy András műveiben.” *Muzsika* XXXIX/3 (1996. március): 1-8.

III. Módszer

Mindenekelőtt elkerülhetetlennek tartottam Szőllősy András életének és munkásságának bemutatását (lásd dolgozatom 1. és 2. fejezetét), ezzel is segítve az elemzett kompozíciók kontextusba helyezését, valamint részletesebben bemutatni Szőllősy jelentős zenetudományi tevékenységét is.

Utóbbi fejezetben a kompozíciókat műfajok szerint alfejezetekbe rendeztem, így lehetőségem nyílt kifejteni azok közös jellemvonásait, illetve keletkezési körülményeik összefüggéseit. A darabok ilyen formájú csoportosítása az értekezés későbbi pontjain történő hivatkozások tekintetében is hasznosnak bizonyult.

Vizsgálataimat két aspektusból közelítettem meg: először a témához kapcsolódó kompozíciós eszközöket vettem sorba Szőllősy életművén keresztül, majd részletesebb elemzésnek vettem alá a *Paesaggio con mortit*, az *Elégiát*, valamint Szőllősy hat *in memoriam* kompozícióját. Utóbbi műelemzésekben arra kerestem a választ, hogy a címadásokból adódóan, valamint a kompozíciók nekrológ szerepe miatt, a korábban

részletezett eszközök milyen módon reflektálnak programszerű címükre, illetve a kompozíciókban megemlékezett személyekre. Ennek fényében az analízis során a halál témájával kapcsolatos zeneszerzői elemek kifejtésén túl, fontosnak tartottam bemutatni az adott művek formai szerkezetét, alapvető struktúráját adó dodekafón sorait, valamint keletkezési körülményeit.

Kutatásaim tárgyát a szerző önmaga által vállalt, nyomtatásban megjelent művei alkotják – az 1968-as *III. concertótól* a 2006-os *Addio Georgii Kroó in memoriamig* bezárólag. Szöllősy zeneszerzői munkásságának részletezésekor (lásd dolgozatom 2. fejezetét) ugyan kitérek alkalmazott zenei, illetve alkalmi és pedagógiai jellegű kompozícióira, de azokat – a *Musiche per ottoni* kivételével – kutatásaimba nem vontam be.

IV. Eredmények

A zeneszerzői elemek áttekintése, valamint az elemzett művek analízisei rávilágítanak arra, hogy Szöllősy zeneszerzői életművében a halál gondolata és az azzal való szembenézés nemcsak egy időről-időre visszatérő motívum, hanem művészetét formáló, konstans elem.

A szakirodalomban szétszórtan fellelhető információk felkutatása, összegyűjtése, és a művek egyéni szempontból való elemzése, rendszerezése segítségére kíván lenni mindazoknak, akik a későbbiekben Szöllősy András művészetét kívánják kutatni.

V. Az értekezés tárgyköréhez tartozó tevékenység dokumentációja

2016. augusztus 19. – A Weiner Ensemble kamarakonzertje

Orlando Festival (Kerkrade, Hollandia)

Bán Máté – fuvola, Pálfi Csaba – klarinét, Dani Imre – zongora,
Baksai Réka – hegedű, Jámbor Janka - cselló

Szóllósy András: Suoni di tromba (arr.: Pálfi Csaba)

Weiner Leó: Passacaglia Op. 44 (arr.: Bán Máté)

Arnold Schönberg: Kammer-symphonie Op. 9 Nr. 1 (arr.:
Anton Webern)

2017. november 8. – Mesterkurzus és szólókoncert a
Tokyo College of Music

közreműködött: Bán Máté – fuvola, Isawa Kumiko - zongora

Sári József: Köszöntő Szóllósy Andrásnak

Igor Stravinsky: Three pieces for clarinet solo

Szóllósy András: Suoni di tromba (arr.: Pálfi Csaba)